

ABK

Zdravo Slavko,

Evo uzeh da Ti napišem što sam dosad prikupio o boravku Karla Rojca u Banja Luci do izlaska u partizane, ali prije toga zamolio bih Te jednu stvar. Onu fotografiju sa izleta Napretkove omladine u Slatinu snimio je Franjo Kuljanac, pa ako je budeš objavljivao molio bih Te da to staviš. On je i mog brata Milana kad je poginuo otišao pa sahranio, a prije toga ga slikao, tako da ja imam i dvije fotografije Milana nakon smrti. Kad izradim sliku izleta u Slatinu, jer imam samo negativ, napisaću Ti i ko je sve na njoj.

A sad o Karlu. Ja o njemu znam dosta, jer mi je on sam pričao o svojim doživljajima, njegova porodica stanovala je jedno vrijeme kod nas, sa mojim bratom Tonom je išao u školu, a sa Milanom je se najčešće družio u onom predratnom periodu i 1941. godine. Međutim trebalo bi dosta vremena da se to opiše, ali ja osjećam dužnost da to jednom učinim i da mu se na taj način odužim. Njega smo svi voljeli i poštovali jer bio je veliki drug prema svima, a imao je tako težak i tragičan život revolucionara.

Što se tiče njegovog skrivanja i kretanja u Banja Luci, naravno da ne mogu znati kud je sve išao i šta je radio, radi konspiracije to mi nije ni mogao govoriti, ali ono što znam i što sam prikupio od drugih bilo bi ovako:

Do napada Njemačke na SSSR bio je uglavnom kod svoje kuće. Nakon toga, a možda i nešto prije prešao je u ilegalu.

Od napada na SSSR pa do 30. ili 31. jula 1941. skrivao je se kod kuće Jove i Ružice - Lole Jakovljević. Kad je tog dana sva naša grupa bila pohapšena, Karlo je se sklonio u kuruze i izbjegao hapšenje. Kud je tada otišao ne znam, jer izvjesno

vrijeme nakon toga nisam imao kontakta sa njim.

Njegova sestra Verica mi je ispričala da je se jedno vrijeme, oko nedelju dana, skrivao u Bojića Hanu^{na tavanu} kod Jele Perović. Verica mu je tamo nosila nešto od odijela i za jesti. Misli da je jedno 2-3 dana proveo kod Stane Djurić, a to je u istom dvorištu gdje su stanovali i Perovići.

Jednom je se navratio do Dostal Franje i tu ostao možda dan ili dva. To spominje Dostal u svojim sjećanjima. Karlo ga je poslao kući do roditelja da mu donese nešto od odijela. Dostal misli /govorio sam sa njim telefonom/ da je to moglo biti odmah nakon sastanka na Šehitlucima. Rekao mu je tada Karlo da održava vezu sa Jelom Perović i sa Zdravom Kordom. Dostal je bio mišljenja da je Karlo nakon toga otišao u partizane, međjutim Karlo je ostao ilegalno u B. Luci.

Možda je se nekad sklonio i kod porodice Buljan, a to je također u Bojića Hanu. Karlo mi je ispričao kad su ga jednom lovili po Bojić Hanu da je bio skriven u grahu u bašći Buljana. U Bojića Hanu i inače u našem dole kraju bilo je dosta naših porodica kod kojih je se Karlo mogao skloniti, ali nisam ustanovio da li je još kod koga bio u to vrijeme.

Nakon izvjesnog vremena Karlo je opet došao do Lole Jakovljević. To ona i opisuje u svome članku "Žuljao ga pištolj". Međjutim kad je to bilo teško je tačno reći, a isto tako koliko je tada ostao. Lola navodi da je to bilo koncem augusta ili početkom septembra, otprilike tako bi to i moglo biti. Da li je ostao tada tri nedelje kako Lola piše, pitanje je. Ja sam se tada sastajao sa njim jer me on zvao, i u sobici gdje je ležao imali smo dosta vremena i špšta mi je pričao. Karla je opet bila uhvatila teška reuma ili išijas, što je još vukao s robije, a budući da se kretao po noći, kisnuo, preplivavao Vrbas, to je bila neminovna posljedica toga. Pričao mi je da

je se jednom sklonio kod kuće Osmana Karabegovića. Naime kad je jednom prelazio gradski most idući na desnu stranu Vrbasa vidio ga je agent Barišić i rekao zdravo Karlo, a odmah zatim uslijedila je za njim potjera. Karlo je uspio da im kroz bašće umakne i otišao do kuće Osmanove, međutim Osmanova mati se bojala i jedva mu je vrata otvorila i primila ga u kuću. Pričao mi je tada Karlo i kako je se krio i kod svoje kuće. Po danu je se krio kod svoje kuće, a po noći je prelazio u susjednu kuću gdje ga je krila Marija Knaus. Muž Knausovke je bio Folksdojčer ili Kulturbundaš, ali je negdje izvan Banja Luke radio, pa kad njega nije bilo njegova žena Marija je Karla skrivala i krile to i od muža i od djece.

Nakon ovog drugog boravka kod Lole i Jove Jakovljević Karlo je otišao na liječenje kod doktorice Margite Hercl. To je organizovao Bole, a on to i spominje u svojim sjećanjima /koja se nalaze u Institutu za historiju radničkog pokreta u Banja Luci/. Karlova sestra Verica misli da je kod Margite ostao na liječenju najmanje deset dana. Margita je tada stanovala u Vakufskoj palati i Verica se sjeća da je tada dva puta išla do Karla. Jednom ju je slala mati da mu nešto odnese, a jednom ju je slala Jela Perović.

Gdje se Karlo zadržavao nakon liječenja kod Herclove neznam tačno, ali vjerovatno opet najviše kod svoje kuće. Naime, kad niko ne bi vjerovao da bi Karlo mogao biti kod svoje kuće, on je upravo tu bio. I Bole spominje da je se sastao s Karlom kod njegove /Karlove/ kuće. Naime uz kuću bila je šupa s drvima ali sa jednom šupljinom unutra u koju se moglo provući kroz jedan zakamufilirani otvor ispod otomana u kući. To spominje i Bole i veli da je Karlo imao skrovište u hrpi cjepanica. Bole je vjerovatno dolazio Karlu prije odlaska na liječenje kod Her-

clovke jer veli da ga je Karlo na nju uputio da od nje traži lijekove. Medjutim Karlo je i poslije liječenja, kako sam već spomenuo, vjerovatno najviše proveo kod svoje kuće. Ovo je samo šturi opis, ali kako je Karlo prilazio po noći kući, Kako je primjećivao agente i zasjede i kako je inače bio vješt u toj svojoj gerili bilo bi dosta toga da se opiše.

U vrijeme bijega grupe komunista iz bolnice, tj. oko 17. / ili možda tačnije 18. septembra/ nisam imao veze s Karlom i ne znam gdje je tada bio. Možda je i tada bio kod svoje kuće ali ja to nisam znao. Kasnije kad sam se vratio sa Starčevice u Banja Luku Karlo mi je jednom poručio da dodjem do njegove kuće. To je bilo u oktobru mjesecu. Razgovarali smo uglavnom o bijegu brata i grupe drugova iz zatvora, odnosno bolnice i njihovom prebacivanju u šumu. Razgovarali smo o mogućnosti da i njega prebacim gore jer sam sada znao put. Dolazio sam tada do njega još jednom ili dva puta radi dogovora o prebacivanju njega i još nekoliko drugova u šumu. Trebali su da idu on, Adolf Podgornik, Dušan Trebovac, Franjo Nanut, Drago Huseinović /Karasijević/ i ja. Usput smo trebali da izvršimo i jednu akciju koju sam predlagao Karlu, medjutim do svega toga nije došlo jer sam ja dvadeset prvog oktobra uhapšen. Prema tome zadnji put sam bio kod Karla kod njegove kuće dan ili dva prije tog datuma, a na sam dan moga hapšenja on je poslao svoju sestru Vericu s nekom porukom do mene, ne znajući da sam ja već uhapšen.

Prema sjećanju i mišljenju Verice Karlo je ostao kod kuće još nekoliko dana nakon moga hapšenja, a onda se koncem oktobra ili početkom novembra uspio prebaciti u partizane. Dva puta je išao, prvi puta je opazio zasjedu i noć proveo u nekom jarku a ujutro se vratio opet kući. Išao je u domobranskoj uniformi s fesom na glavi, a pustio je bio i brčiće, tako da ga jedna

komšinica, žena kulturbundaša Kovača, koja ga je tada srela, srećom nije prepoznala. U drugom pokušaju uspio je da se prebaci.

Ima još jedan podatak koji nije provjeren i nisam siguran da je tačan. Naime sestra Ostoje Cvijetića u jednom svom zahtjevu za priznavanje saradnje sa NOP-om navodi da je se Karlo pred odlazak u partizane jednu ili dvije noći zadržao, odnosno sklonio u njenom stanu i da je tada bio snijeg. Kako je 1941. prvi snijeg pao vrlo rano, čini mi se već nekoliko dana nakon mog hapšenja, tj. koncem oktobra ili početkom novembra, to bi značilo da se Karlo nije prebacio u partizane prije ^{tog} prvog snijega. Ovaj podatak međjutim nisam provjerio i može lako biti da nije tačan.

Eto toliko, Slavko, što sam uspio da saznam o skrivanju Karla Rojca dok se zadržavao u Banja Luci. Oteglo se dosta vremena jer sam se nadao da ću još štogođ ustanoviti. Ako šta još utvrdim javiću Ti. Za Miljenka Cvitkovića, nažalost, nisam uspio da saznam ništa.

Mnogo pozdrava

*Kopija pisma Radman Boro
upućenog Slavku Radiću, a odnosi se na
boravak Karla Rojca u B. Luci od
napada na SRK do izlaska u
partizane.*

14. XI 1949.

Radman Boro